

НАСТАВА

Гурѓевка ДОНЕСКА-ТРЕНЧЕВСКА

УЧИЛИШНИТЕ ЕМИСИИ ПО ИСТОРИЈА НА РАДИО СКОПЈЕ И 60-ГОДИШНИНАТА ОД ОСНОВАЊЕТО НА КПЈ ОДНОСНО СКЈ

Одбележувањето на јубилејните годишнини на нашата Партија секогаш е повод да се презентира побогат и поразновиден избор на теми од историјата на авангардата на работничката класа на нашата земја, при што посебно се акцентираат воспитните компоненти на образовните содржини. И 60-годишниот јубилеј наиде на соодветен одраз во училишните историски емисии, чии содржини се дополнуваат и од другите историски емисии на Радио-програмата, која има задача што поцелосно, што посеопфатно и што поразновидно да ги запознае слушателите, а посебно младите со развојниот пат на Комунистичката партија на Југославија, односно Сојузот на комунистите на Југославија.

За овој јубилеј во првото и второто полугодие на учебната 1978/79 година издвоивме еден проблем за кој помалку сме зборувале во досегашните училишни историски емисии, а кој со оглед на конкретните меѓународни историски услови и односи, беше актуелен. Затоа и го обработивме преку двата циклуса: „КПЈ и антифашистичката соработка на Балканот меѓу двете светски војни — основа за трајна соработка“, во првото полугодие и „КПЈ и антифашистичката соработка на Балканот за време на Војната“, во второто полугодие, дополнети и со други емисии, не само по историја туку и по другите образовно-воспитни области.

Минатото на балканските народи по Првата светска војна, и покрај мошне специфичните геостратешки услови, во рамките на меѓународните општествено-економски односи низ кои жилаво се пробиваа балканските народи, изобилува со примери на меѓусебна соработка, взаемно почитување, желба за зближување и за пријателски соседски односи. Сето ова е вградено во историско-културното наследство на овие народи, што низ историјата си има и свој континуитет, како незапирлив порој,

наспроти на сите најразновидни пречки и задущувања, мотивирани, најчесто од желбата за власт и доминација, за духовна супериорност и така натаму.

Споменатиов циклус преку осумтте прилози се обиде да ја проследи антифашистичката борба на Балканските народи меѓу двете војни, како основа за трајна соработка, која во себе содржи револуционерна подлога за измена на анахроничните состојби во односите меѓу балканските земји и која беше создадена во нивното автентично општествено-економско тло, под влијание, се разбира, и на последиците што ги оставија Балканските војни, Првата светска војна и посебно Великата Октомвриска социјалистичка револуција. Лениновите совети отворија широки перспективи за решавање на националното, аграрното и социјалното прашање на балканските народи, под раководство на напредните субјективни сили на Балканот, пред сè на комунистичките партии, се разбира, во зависност од нивната револуционерна способност да ја извршат оваа своја историска мисија, во мошне тешките и комплексни историски услови на Балканот. Улогата на КПЈ на овој план беше изразито забележлива.

Плашејќи се токму од овие насоки на општествените движења на Балканот, па и во светот, меѓународната реакција, во лицето на фашизмот во Италија, Бугарија Кралството на СХС, во Германија, Шпанија, Грција и во другите земји, се нафрли врз најнапредните револуционерни сили во овој регион, па и во целиот свет.

Иако навидум краток, овој период е полн со општествени збивања и настани, тесно поврзани со меѓународните општествени процеси меѓу двете светски војни. Циклусот се задржа на појавата на фашизмот на Балканот, на белиот терор во Пиринска Македонија, во Бугарија и во Романија, во Егејска Македонија и во Грција, потоа во Вардарска Македонија и во Кралството на СХС, во Албанија, акцентирајќи ги и првите прослави односно илегални одбележувања на 7 Ноември — ден на Октомвриската социјалистичка револуција, посебно во нашата земја, под раководство на КПЈ, за да го зафати и напредниот печат меѓу двете војни, во прв ред „Пролетер“, „Балканска федерација“, „Македонско дело“ и други, како и улогата на Коминтерната, и посебно на КПЈ на овој план. Изразитиот активен однос на КПЈ спрема својата сопствена општествена стварност, особено под влијание на Јосип Броз — Тито, пред, а посебно по неговото застанување на чело на Партијата во 1937 година, укажа од колку големо значење се автентичното дејствување во сопствената земја, вербата во сопствените сили, во победата и перспективното визионерство за масовност на авангардата на работничката класа, за материјализирање на нејзините општествени програми, за победа на Револуцијата, на социјализмот.

Во презентирањето на содржините се користеа разновидни форми: коментари со радио-сцени, на пример слики од соодветни дела на Мирослав Крлежа, за да се одбележи и неговата јубилејна годишнина од раѓањето, како афирмиран не само писател, туку и револуционер, комунист, потоа разговори со наши истакнати првоборци, односно илегалци меѓу двете војни, научни работници, сево ова проткаено и со зачувани документи, написи од тогашниот напреден печат и соодветна музичка илустрација, што посебно ја нагласува емотивната компонента на емисиите.

И вториот циклус „КПЈ и антифашистичката соработка на Балканот за време на војната 1941—1945 година“ ја обработува дејноста на КПЈ насочена спрема соседните комунистички партии на Балканот со цел да се објасни придонесот и афирмацијата на меѓубалканската соработка за време на Втората светска војна и НОВ и Народната социјалистичка револуција на југословенските народи и народности, на што помалку се обрнувало внимание, иако иницијативите на КПЈ за побогата и плодна соработка не наидуваа секогаш на прифаќање поради конкретните историски услови на Балканот, каде што, како и во минатото, така и сега, за време на оваа Војна, овде се вкрстуваа разновидни странски интереси за доминација и за сфера на влијание.

Циклусот ги опфати прилозите: КПЈ за балканската соработка, соработката со грчкото антифашистичко движење, со КП на Албанија, со бугарското антифашистичко движење, при што беше даден посебен акцент на последните два прилога посветени на странските воени мисии и претставници и на Пролетната офанзива, одбележувајќи го на овој начин и 35-годишниот јубилеј на овој мошне значаен историски настан, што одигра многу важна улога во подготовките за свикување на Првото заседание на АСНОМ, на 2 август 1944 година. Гостувањето на командантот на Главниот штаб на НОВ и ПОЈ за Македонија, академикот Михајло Апостолски, во повеќето прилози на циклусот, даде посебна историска автентичност во презентирањето на содржините, особено поткрепена и од учеството на наши истакнати научници за овој период.

По повод смртта на Евдард Кардељ, раководител на КПЈ и СКЈ, еден од теоретичарите на нашето социјалистичко самоуправно општество, првиот прилог „КПЈ за балканската соработка“ донесе дел од неговиот говор одржан на првиот повоен балкански младински конгрес, што беше одржан во Белград, и во кој јасно беше нагласена перманентната активност на КПЈ за плодна, рамноправна и сестрана балканска соработка што ќе ги оневозможи сите странски махинации на овој регион и Балканот за секогаш ќе го претвори во средиште на мир, напредок и среќен живот.

Циклусот „Од Петтиот до Шестиот собир на неврзаните“ ја објасни улогата на СКЈ во зацврстувањето на Движењето на неврзаните, како единствена алтернатива за да се зачува мирот во светот, за победа на социјализмот како светски процес, посебно акцентирајќи ги настаните од средбата во Коломбо до денес. Беа обработени меѓусебната соработка на неврзаните земји, нивната улога во ООН и најзначајните настани од Белградската министерска конференција во 1978 година наваму, при што посебно беше нагласен состанокот во Мапуто, Мозамбик. Циклусот беше реализиран во соработка со нашите новинари кои известуваат за овие настани на нашата радио-програма, чие учество заедно со зачуваните снимки од одделни собири, на пример отворањето на Специјалното заседание на ООН за разоружување, што беше иницијатива на неврзаните, од страна на Лазар Мојсов, како претседател на 32 заседание на Генералното собрание на ООН, читањето на Пораката на Јосип Броз — Тито од Веселин Ѓурановиќ и така натаму, даде соодветна радиоавтентичност.

60-годишниот јубилеј на КПЈ, односно СКЈ, ќе биде одбележан и во историските емисии на летната училишна програма преку циклусите: „Архивите на СКЈ — чувари на неговата историја и „Одгласи на АСНОМ“. По повод 35-годишнината од одржувањето на Првото заседание на АСНОМ ќе бидат прикажани сите подготовки, почнувајќи од историското Преспанско советување, одржано на 2 август 1943 година, па до одгласите на Решенијата на АСНОМ во нашата земја и во светот. Во овие прилози ќе биде нагласена улогата на КПЈ во текот на НОВ и Народната социјалистичка револуција во создавањето на народната власт, преку првите НОО, што никнуваа на првите слободни територии уште во почетокот на Револуцијата, во 1941 година, да се потсетиме само на Ужичката Република, во септември 1941, на Првото и на Второто заседание на АВНОЈ и така натаму.

Овој јубилеј на Партијата ќе се одбележи и со посебни заеднички циклуси на сите образовни редакции во земјата во текот на септември—декември оваа година, посветени на слики од работничкото движење на Југославија и на дејностите на СКОЈ, кому КПЈ му објавува заслужено внимание, особено по доаѓањето на Јосип Броз — Тито на чело на ЦК на КПЈ, во 1937 година, за што ќе говори Лео Матес, член на првата комисија на ЦК КПЈ за обновување на работата на СКОЈ. Учество на другите образовни редакции, како и во другите претходни циклуси, на пример „Борците ви раскажуваат“, пред 2 години, кој траеше 4 години, ќе овозможи пошироко и поавтентично презентирање на активностите на КПЈ во целата нашата земја.

I. Новина во изборот на темите во однос на презентирањето на дејноста на КПЈ од разни аспекти, претставува циклус

сот „Формирање на македонски литературен јазик и КПЈ.“ Тој ќе се задржи на македонското национално и културно наследство на овој план до основањето на КПЈ, во 1919 година (Националната преродба и Национално-ослободителното и револуционерно движење), потоа ќе ги обработи ставовите на КПЈ во првата деценија на своето дејствување, по 1934 и 1937 година, како и во текот на НОВ и Народната социјалистичка револуција. Ова ќе придонесе да се откријат изворите на сè уште присутниот буржоаски национализам кај некои соседни „марксистички“ историчари, кои заслепени, од сопствената националистичка мегаломанија, не можат критички да го преиспитаат своето национално наследство, продолжувајќи и натаму да го ограбуваат она на својот сосед, во случајов на македонскиот народ, кој веќе 3 ипол децении живее слободно и сега се развива во рамките на СФРЈ, како рамноправна единица, во лицето на СР Македонија.

Поради сеопфатноста на партиското дејствување, 60-годишниот јубилеј на КПЈ, односно СКЈ, е акцентиран и ќе биде акцентиран и во другите прилози на училишната програма: по македонски јазик и литература, по запознавање на природата и општеството и по запознавање на Општеството по марксизам и самоуправен социјализам, по природните науки, музичко и ликовно воспитување, за часот на одделенските заедници, географија и така натаму.

Впрочем, јубилеите на нашата Партија не се единствен повод за планирање емисии посветени на нејзината историја, развој и сегашен тренд, напротив нејзината активност од основањето до денес е присутна во програмите на историските и на другите училишни емисии во секоја учебна година. И не само во училишните емисии.